

Otabek Quvvatov

SOG‘LOM BOLA – POLVON BOLA

Toshkent
«Turon zamin ziyo»
2014

UO‘K: 821.511

KBK 84(50‘)7

Q-74

Quvvatov, Otabek.

Sog‘lom bola polvon bola: she‘r, ertak va masallar / O.Quvvatov. — T.: “Turon zamin ziyo” nashriyoti, 2014. 24 b.

ISBN 978-9943-335-63-9

Ushbu kitobga bolajonlarga atalgan she‘r va ertaklar jamlandi. Ularda kichiklar hayoti va orzulari aks etgan turli xil voqea va manzaralar qiziqarli tasvir qilinadi. Muallifning uslubi sodda va ravon. Inson uchun muhim bolgan ezgu g‘oyalar bolalarga xos va mos tarzda asarlar zamiriga singdirilgan.

UO‘K: 821.511

KBK 84(50‘)7

Taqrizchi:

RAHMATULLA BARAKAYEV

filologiya fanlari nomzodi

Muharrir:

DILSHOD RAJAB

Texnik muharrir va dizayner:

F.AZIZOV

Musahhiha:

Z.MO‘MINOVA

«Turon zamin ziyo» nashriyoti

Litsenziya: AI № 171. 2010 yil 11 iyun

Toshkent sh. Yunsobod-14. 27/35

Bosmaxonaga 2014-yil 02-iyulda topshirildi.

Bosishga 2014-yil 25-iyulda ruxsat etildi.

Bichimi: 60x 84 1/8 «Virtec Times Uz» garniturasida
ofset bosma usulida bosildi.

3 shart. b.t. 2,8 hisob nashr tab.

Adadi 160 nusxa 68- son buyurtma.

«Muharrir» nashriyoti matbaa bo‘limida chop etildi.

100060, Toshkent sh, Elbek ko‘chasi, 8-uy.

E-mail: muharrir@list.ru

SOG'LOM BOLA

Tinchlik, birlik doim tilagi,
Kuchga to'lib jajji bilagi,
Erga tegmasin hech kuragi,
Yurt bog'ida alvon lolalar –
Sog' bolalar, sog'lom bolalar!

Ko'zimizning oqu qorasi,
Jonimizning nozik tolasi,
Hayotimiz duri-shodasi,
Yurt bog'ida alvon lolalar –
Sog' bolalar, sog'lom bolalar.

Ilm olmoqqa bog'lagan belni,
Yuz hunarga esh etgan qo'lni,
Duosidan ko'karar elning,
Yurt bog'ida alvon lolalar –
Sog' bolalar, sog'lom bolalar.

Chamanzorlar etib cho'llarni,
Zamin uzra ekib gullarni,
Yashar obod etib dillarni,
Yurt bog'ida alvon lolalar –
Sog' bolalar sog'lom bolalar.

Boy bermasin a'lo fursatni,
Qadrin bilib go'zal hikmatni,
Shod etsin Otabek Quvvatni,
Yurt bog'ida alvon lolalar –
Sog' bolalar, sog'lom bolalar!

QADRIGA ET

Yashab shu, hur zamonda,
Shunday, obod makonda,
Dil-dilingdan iqrar bo'l –
Bunday yurt yo'q, jahonda!
Yurtingni himoya et,
Istiqlol qadriga et!

Dunyoga eshik ochiq,
Imkonlar zarday sochiq.
O'qib kamol top, yuksal,
Bari o'zingga bog'liq.
Yurtingni himoya et,
Istiqlol qadriga et.

Ajdod ruhin etib shod,
Aziz nomin ayla yod.
Fayz qo'shgil o'z umringga
Watanni qilib obod,
Yurtingni himoya et,
Istiqlol qadriga et.

NON AZIZ

Bobo dehqon mehnati,
Ona erning ziynati,
Har erda bor hurmati,
Har nedandir non aziz.
Nonvoy bobo tandiri,
Shirmoy pishar har biri,
Totib ko'ring ta'mini,
Har nedandir non aziz.
Bolajon, bilgin haqqin,
Doim baland tut qadrin,
Ushog'in tushirmagin,
Har nedandir non aziz.

AVLOD

Biz erkin bolalarniz.
Tinchlikdir tilagimiz.
Yashnagan lolalarniz,
Vatan kelajagimiz!
Intilamiz cho'qqiga,
Kuchimiz mo'l, ko'p juda,
Burgutmiz yurt ko'kida,
Vatan kelajagimiz!
Olib ilm-gavharni,
Egalab, har hunarni,
Yuksaklarni qucharmiz,
Vatan kelajagimiz!
Ko'tarib yurt bayrog'in,
Yashnatib dala-bog'in,
Yoqib hurlik chirog'in,
Vatan kelajagimiz!
Emasmiz, hech kimdan kam,
Hech kimga emas qaram,
Borimiz shu – hur vatan,
Vatan kelajagimiz!

ASKAR QO'SHIG'I

Yurtim tinchligi deb, sergakman,
Xalqim, elkasiga tirgakman,
Kelajak avlodga o'makman,
Men fidoyi o'g'lon – askarman!
Tinchlik, – mening buyuk shiorim,
Vatanga xizmat – nomus, orim.
Shu vatanga baxshida borim,
Men fidoyi o'g'lon – askarman!
Mayli, uzun tun uyqu bilmay.
Mashaqqatni ko'zimga ilmay,
Xalqim yuzida qayg'u ko'rmay.
Men fidoyi o'g'lon – askarman!
Tuprog'i, ko'zimga to'tiyo,
Har bir maysasi mehrigiyo
Sharaf unga bo'lmoqlik fido
Men fidoyi o'g'lon – askarman!

SUYUK O'LKA

Doim tinchlik ahdi bo'lgan,
Har go'shasi aziz bo'lgan,
Mustaqilu bahtli bo'lgan
Shu vatan barchamizniki.

Shaharu qishlog'i go'zal,
Bog'lari sermeva, asal,
Doim maqtab, aytgin g'azal,
Shu vatan barchamizniki.

Bunda hunarmandu-dehqon,
Quruvchi, ustayu cho'pon,
Barchasi bir tanu bir jon,
Shu vatan barchamizniki.

Tog'-cho'li boyliklarga kon,
Eri to'la g'allayu don,
Ne istasang ochiq imkon,
Shu vatan barchamizniki.

Bobolar jahonda mashhur,
Bolalar barkamol, jasur,
Har biri olamga arzir,
Shu vatan barchamizniki.

OTA-ONANG

Bu xayot erkatoyisan,
Dunyoda eng boyidirsan,
Kishilar baxtiyorisan,
Ota-onang hayot bo'lsa.

Ular chin soyabonlaring,
Suyangan tog'-osmonlaring,
Baxtingga chin posbonlaring,
Ota-onang hayot bo'lsa.

Haqingga qilgaylar duo,
Yaratganga ming iltijo,
Seni deb kunu-tun fido,
Ota-onang hayot bo'lsa.

Zirapcha kirsan tanagga,
Og'rig'i etar onangga,
Qiynalar aziz otang-da,
Ota-onang hayot bo'lsa.

Qilgin hamisha hurmatin,
Qilgin hamisha xizmatin,
Olgin duoyu hikmatin,
Ota-onang hayot bo'lsa.

YURTIM

Dardingga darmon bo'layin,
Poyingga sadqa bu jonim.
Senga mard posbon bo'layin,
Ona er, qutlug' osmonim.

Tun yorug', tonglari iliq,
Havo sof, suvlari tiniq,
Baxtu safolarga to'liq,
Mehrli, aziz oshyonim.

Zar desam shu tuproqlaring,
Zilol suvli buloqlaring,
Ko'z qoramdek ardoqlayin,
Chamanzor, nurli bo'stonim.

NAVOIYNING NAVOSI

Hirof yoqdan esgan xushhol
She'riyatning sabosi —
Bag'ri to'la xushbo'y, ifor,
Navoiyning navosi.

Ko'ngillarga orom bergan,
Ham ruhiyat davosi.
Mayin nafas kabi kelgan,
Navoiyning navosi.

Ohanglari dilo'rtar-u,
Osmon qadar ma'nosi.
Ishqu baxtdan xushxabar bu —
Navoiyning navosi.

Quvonchlarga to'lsin, deya,
Bu tiriklik dunyosi.
Asrlarki, kezar elda,
Navoiyning navosi.

Mangu kuyday yangrab tursin,
Bo'lmasin hech adosi.
Kelajak ham tinglab yursin,
Navoiyning navosin.

VATAN YAGONADIR

- Tuprog'i olinga kon,
Suvi esa dur marjon,
Bog'lari gulu bo'ston,
Bu vatan yagonadir.

Tog'lari osmon o'pgan,
Cho'lida ham gul o'sgan,
Madhi olamga ketgan,
Bu vatan yagonadir.

Ajdodlarning armoni,
Mustaqillik karvoni,
Ko'zlab borar osmonni,
Bu vatan yagonadir.

Turfa elu-millati,
Bir biriga hurmatli,
Tuprog'i ham hikmatli,
Bu vatan yagonadir.

BOBUR BOBOM SABOG'I

Doimo qil yaxshilik,
Qadrlidir yaxshi xulq.
Kim yaxshi, ko'rgay vafo,
Yomonga bordir jazo.

Yoqlagin adolatni,
Yo'q ayla jaholatni.
Mehnat qilib, tolmagin,
Birov haqin olmagin.

Yurtingni sevgin jondan,
Nochorga bergin yordam.
Ezgu ishda omon bo'l,
Hamisha haq tomon bo'!

PODSHOH, KIIYIK BOLASI VA PAZANDA QIZ

Bor ekanda yo'q ekan. Uncha uzoq bo'linagan zamonda go'zal bir boy, farovon shahar bo'lgan ekan. U shunchalik boy ekanki, tuprog'idan oltin unarkan. Boyliklarining hisobi yo'q ekan. Xalqi to'q va farovon bo'lib, hech narsaga muhtojligi yo'q ekan. Podshohi odil, eliga g'oyat g'amxo'r bo'lib, xalqi ham uni juda sevarkan. Shohning ismi Fayzulloh bo'lib, u befarzand ekan. Bundan u iztirob chekar, ko'ngli yorishmas ekan. Ba'zan yuragi g'amga to'lgan vaqtlarda yurti bo'ylab kezib, bolalarga sog'alar ulashar, ularni ko'rib, suyib, erkalab g'uborlarini tarqatar ekan. Hatto ota-onasidan etim qolgan bolalarga homiylik qilib, ularning to'ylarini o'tkazar, bir-biridan go'zal imoratlar solib berar ekan.

Kunlardan bir kuni mulozimlar shohning g'amgin ko'nglini shod etish maqsadida, unga shikorga chiqishni taklif etishibdi. Podshoh rozi bo'libdi va ular ovga chiqibdilar. Ov payti ularning ro'parasidan juda ham chiroyli, insonning ko'zini quvnatadigan, g'oyat muloyim bir kiyik bolasi chiqibdi. Birdan navkarlar qo'llaridagi kamonlariga o'qlarini joylabdilar. Shoh esa qo'lini yuqoriga ko'tarib, o'q uzmang ishorasini beribdi va hukm qilibdi:

- Bu kiyik bolasi ekan. Iloji boricha uni tirik tutamiz.

Hamma otlaridan tushib, kiyik bolasini o'ragan holda unga yaqinlashib bora boshlabdilar. Chapdast kiyik bolasi podshohning oldidan bir sakrab o'tibdida, qochib qolibdi.

Podshoh uni izlab topishni buyuribdi. Shu tariqa shoh va uning mulozimlari kiyik bolasining ortidan quvib, ancha olislab ketibdilar. Kiyik bolasi ularni bir uyga boshlab kelibdi va unga chopqillab kirib ketibdi.

Shikorchilar uy oldiga kelib, uning zulfinini chertdilar. Ichkaridan qiz bolaning kim u degan yoqimli ovozi eshitildi.

- Biz,-deya javob qildi mulozimlardan biri.

- Hozir otamni chaqiraman,-dedi yana boyagi yoqimli ovoz sohibasi eshik ortidan turib.

Beixtiyor podshohning ko'ngliga chiroq yoqilgandek bo'ldi. Naqadar mayin va hayotbahsh ovoz. Bu kim bo'ldiykin. Go'yo tangrim nimadandir xabar berayotgandek, deya xayol surib turgan podshoh eshik ochilib, uydan odam chiqqanini ham payqamay qoldi.

- Assalomu-alaykum, uzr, sizni bezovta qildik,-gap boshladi darvozani taqillatgan mulozim.

- Vaalaykum-assalom, kelinglar!

- Biz yurtimiz podshohi bilan ov qilib yurgandik. Hayotni qarangki, bir kiyik bolasi bizni uyingizga boshlab keldi.

- Evoh, yurtim sarvarini kiyik bolasi tanibdi, men g'ofil bilmabman. Qiblai olam, marhabo, kulbamizga qadam ranjida aylang.

Ular hovliga kirishdi. Bu xonadon egasi elda Abdusamad mergan nomi bilan tanilgan bo'lib, ko'zi naq lochinning ko'zi. Ming qadamdan tanga pulni uradi. Nafaqat mergan, u hatto hayvonlar tilini biladi. Ularni tezda qo'lga o'rgata oladi. Kerak bo'lsa, jonivorlarni tiriklayin qo'lga oladi. Kiyik bolasi ham shundan uning oilasida yashaydi. Ushbu kiyik bolasi husnu malohati ham ovozidek go'zal bo'lgan Hadichabegimning ovunchog'i. Onasidan etim qolgan bu kiyik bolasini vahshiylar eb ketmasin deb Abdusamad mergan uyiga olib kelgan edi. Bugun esa u deyarli oila a'zosiga aylanib qolgan.

- Podshohim mening mehmonim ekanlar, ne baxtki, boshimizga baxt qushi qo'nmish. Shohim, ijozat eting, bugun sizlarni olib qolsam va mehmon qilsam.

Podshoh va uning mulozimlari rozilik bildirishibdi. Hadichabegimning qo'ng'iroqdek ovozi shohni hamon sarxushlik o'lkasida sayr qildirib yurardi.

Abdusamad mergan qizi Hadichabegimga sarxil taomlar tayyorlashni buyuribdi. Qizi mehmonlar uchun tandirda issiq shirmon nonlar yopibdi, bir-biridan mazali taomlar pishiribdi.

Dasturxonga tortilgan taomlar, issiq shirmon nonlar, bir-biridan totli va rohatbaxsh sharbatlardan huzurlangan podshoh hayratda qolibdi va so'rabdi:

- Aybga buyurmaysiz. Shunchalar totli taomlarni hatto saroyda ham emaganmiz. Bularni kim tayyorladi?

- Podshohi olam, bu taomlarni mening yakkayu yolg'iz farzandim, ko'zimning nuri qizim Hadichaxon tayyorlagan. Onasi olamdan o'tgach, uni bir o'zim voyaga etkazdim. Faqat bir holat bor...

- Qanday holat?!-so'radi podshoh.

- Faqat bu qizimning ko'zi ojiz, oyog'i esa cho'loq.

- Unda shuncha narsani qizingiz qanday qilib tayyorladi?!-shoshgancha so'radi podshoh.

- U bunday ishlarni bolalikdan qilgani uchun o'rganib ketgan.

Podshoh chuqur xo'rsindi. Abdusamad mergan shohni zimdan kuzatib turardi.

- Qizingizning ko'zi ojiz bo'lsa-da, qalb ko'zining charaqlab porlab turishi uning ovozidan, tayyorlagan mana bunday totli taomlaridan ayon bo'lib turibdi.

- Lutf ayladingiz, shohim, ofarinlar bo'lsin!-deyishdi mulozimlar shohning gapini tasdiqlab.

Bu voqeadan shoh qattiq ta'sirlandi. Shohning o'ychan bo'lib qolganligini sezgan mulozimlar uning fikrini chalg'itish maqsadida, xazil-mutoyibalar bilan uning ko'nglini olishga tirishardilar. Nihoyat, shikorchilar saroyga kirib kelishdi.

Uni vaziri a'zam - podshohning ustози, murabbiysi - Hikmat bobo peshvoz chiqib kutib oldi va undagi o'zgarishni darhol sezdi.

Salom-alik va hordiq chiqarilgandan so'ng Hikmat bobo podshohga yuzlandi:

- Podshohim, siz menga nafaqat yurt sarvari, balki farzandim kabi, qobil bir shogirdim sifatida qadrlisiz. Negadir men sizning yuzingizda va ruhiyatingizda shikorga chiqib ketgan kundagi quvonchni, shijoatni ko'rmayapman. Qandaydir bir his qalbingizda g'alayon qilayotganligini ko'zingiz oynasida ko'rib turibman. Buning boisi ne, sharhi hol qiling. Zero, engil torgaysiz.

Podshoh yana bir bor chuqur xo'rsindi va bo'lgan voqeani boshdan-oyoq, ipidan ignasigacha bayon etdi.

O'z nomi bilan hikmatda, donishmandlikda yurtda dong taratgan Hikmat bobo bir zum sukut saqladi va ko'zlari porlab, shogirdini arziyas xatosi uchun engil koyiyotgan ustoz kabi gap boshladi:

- Sizga men hikmat bobida necha-necha saboqlarni berganman. Biroq buni qarangki, oddiy bir mergan hikmat bobida sizni mendan donoroq ekan.

- Nega ustoz?-dedi podshoh yuragiga nimadir umid uchqunini sochgandek.

- Mergan sizga qarab: qizimning ko'zi ojiz, oyog'i cho'loq deganda, uning yuz-ko'ziga boqdingizmi?

- Yuz-ko'ziga-ku boqmadim, biroq menga go'yoki meni kuzatayotgandek tikilib turganligini his etdim.

- Masala ravshan. U ayni gapni sizni sinash uchun aytgan. Aslida qizimning ko'zi ojiz degani qizimning nomahramga ko'zi tushmagan, noma'qul ishlarni ko'rmagan, cho'loq degani esa – noma'qul ishlar sari qadam bosmagan degan ma'nolarni beradi.

- Nahotki,-degancha podshoh joyida o'tirib qoldi. Xayollar uning ongu shuurini chulg'ab olgan edi.

Shogirdining holatini kuzatib turgan Hikmat bobo biroz sukutdan so'ng asta gap boshladi:

- Aslida hikmatning boshi bunda emas, balki kiyik bolasining sizga duch kelganligi va uning mergan uyiga sizni boshlab borganligidadir. Ko'nglimga kelurkim, bu Yaratganning hikmati.

- Ustoz, gaplaringizdan qalbim va aqlim yanada yorishayotgandek go'yo.

- Ijzat etsangiz, ushbu mergannikiga sovehi bo'lib borsam. Qodir egam shunday soliha, kamtarin va pazanda qizdan sizga shirin-shirin farzandlar ato etsa, ne ajab?!

Podshoh biroz o'ylab ko'rishini aytdi. Vaziri a'zam ma'qul ishorasini qildi.

Shoh o'ylab ko'rib, ustози – vaziri a'zam Hikmat boboning mergannikiga sovchilikka borishiga rozi bo'ldi. Hikmat bobo mulozimlar bilan Abdusamad mergannikiga yo'l olishdi. Borib eshik zulfinini taqillatishgan vaqtda hovlidan uning hozir degan ovozi eshitildi.

- Assalomu-alaykum,-dedi Hikmat bobo tavoze' bilan.

- Vaalaykum-assalom, otaxon, keling,-deya alik olgan mergan mehmonlarni darrov tanidi,-nega tashqarida turibsizlar, ichkariga marhamat,-dedi qo'lini ko'ksiga qo'yganча.

- Bu gal podshohi olam tashrif buyurmabdilar-da yoki bizdan xafamikanlar,-so'radi mergan yuziga xavotir inib.

- Aslo, biroq ularning nomlaridan biz huzuringizga keldik,-salmoq bilan so'z boshladi Hikmat bobo.

- Qulluq, taqsirim, qulluq. Biz faqirlarni hazrati oliylari yodga olibdilarmi bundan ortiq baxt yo'q, illo,-javob qildi mergan.

- Ya'nikim,- vaziri a'zam so'zida davom etar ekan, asta muddaoga o'ta boshladi,-sizning bog'ingizda asragan gulingizga shohimiz shaydo bo'libdurlar. Rozi-rizolik ila to'y qilsak. Yaratgan egam sizning karimangiz sharofati ila zoti oliylariga shirin bir farzand ato etsa. Inshoolloh butun raiyatning dili shodlik nuri ila nurafshon bo'lur edi.

- O, bu biz faqirlarga g'oyat sharaf va baxt-saodat mujdasidir. Biroq biz bir faqir bo'lsak, shohimizga nasl-nasabda muvofiq bo'lmasak,-deya mergan gapini qanday davom ettirishni ham bilmay qoldi.

- Taqsir, bu ne deganingiz. Shoh bo'lsin, gadodir barchasi Yaratganning ojiz bir bandasi. Molu mulk bandaning emas, Yaratgannikidir.

- To'g'riku-ya, ammo,-deya mergan gap boshlagan edi hamki, Hikmat bobo uning gapini og'zidan oldi:

- Nima demoqchiligingizni bilib turibman. Qizingiz aslida ojiz emas, balki nomahramga, noma'qul ishlarga boqmagan, ko'rmagan, cho'loqligi esa noma'qul ishlar sari qadam tashlamaganligining ramzidir.

Mergan hayrat yoqasini tishlagancha qotib qoldi va asta tilga kirdi:

- Otajon, men o'zimni dono derdim. Aslida siz ulug' hikmat sohibi ekansiz.

- Buyuk hikmat sohibi Ollohdir,-merganning gapiga qo'shimcha qildi Hikmat bobo.

- Yo'qsa, men bu xabarni qizimga aytib ko'ray. Ne bo'lganda ham, uning ko'ngliga quloq tutmak xayrlidir.

- Shak-shubhasiz, bu fikringiz haqiqatdur.

Mergan suluv va aqli raso, pazanda, qo'li gul qizi Hadichabegimga mehmonlarning fikrini aytdi. Bunga javoban Hadichabegim:

- Otajon, siz meni onamning yo'qligini bilintirmay katta qildingiz. Men uchun butun borlig'ingizni baxshida qilib, voyaga etkazdingiz. Bilamanki, otalar farzandlariga hech qachon yomonlikni ravo ko'rmaydilar. Siz qanday qarorga kelsangiz, men roziman. Faqat bir hol borki, men sizdan uzoqqa ketsam, o'zingiz yolg'iz qolasiz. Sizga mendan boshqa kim qarab, holingizdan xabar oladi?!-deya Hadichabegim ko'zlariga yosh oldi. Beixtiyor ko'zlaridan dur kabi yosh tomchilari dumalab tushdi. Erka kiyikchasi esa yugurgilab uning yoniga kelib, biqinidan niqtab, go'yoki yig'lama deyayotganga o'xshardi. Bu vaqt merganning ham ko'ngli allanechuk bo'lib, bo'g'ziga achchiq bir nima tiqilgandek bo'ldi. Chiqib, mehmonlarga xabarni etkazdi.

Mehmonlar xushxabarni eshitgach, yaxshi niyatlar ila duoi fotihalar qilibdilar. Mergan o'z odatiga ko'ra, yana ularga javob bermay, bir kun uyida mehmon qilibdi. Hikmat bobo dasturxonga tortilgan shirin taomlardan bahramand bo'lib, podshoh Hadichabegimni bejiz maqtamaganligiga yana bir karra ishonch hosil qilibdi.

Shunday qilib, dono va odil, xalqining suygan rahnamosi bo'lgan Fayzullo podshoh katta tantanalar bilan go'zallikda va fahmu farosatda tengsiz Hadichabegimga uylanibdi. Kunu oylar o'tib, Hadichabegim pahlavondek o'g'il tug'ibdi. Saroyda podshoh buning shukronasiga xalqiga qirq kechayu qirq kunduz to'y berib, xayr-saxovat ko'rsatibdi.

Qizning otasi Abdusamad mergan-chi deysizmi?! U donolikda benazir bo'lganligi uchun vaziri a'zam – Hikmat boboning yordamchisi etib tayinlanibdi.

HASADGO'Y TULKI QISMATI

Bir bor ekan, bir yo'q ekan. O'tgan zamonda katta bir o'rmonda hayvonlar yashar ekan. Ularning podshohi janob sher bo'lib, unga barcha hayvonlar bo'ysunarkan. Sher janoblarining momiq quyonboy degan itoatli xizmatkori bo'lgan ekan. Uning xizmati janob sherning qaerga borsa kovushini to'g'rilab qo'yish va:

- Yaxshilik qilganga yaxshilik qilgin. Yomonlik qilganga indama, chunki uning yomonligi o'zining boshiga etadi,-degan hikmatli so'zni aytish ekan.

Quyonvoyning bu so'zidan barcha hayvonlar, hatto janob sherning o'zi ham ba'zida qahru g'azabini jilovlab, qo'l ostidagilarga muloyimlik, rahm-shafqat bilan munosabatda bo'lar ekan. Shu sababli ham, o'rmondagi barcha hayvonlar ahil-inoq, totuv, farovon yasharkan.

Momiq quyonvoyni barcha hurmat qilar, unga havas ko'zi bilan qararkan. Chunki u oqqo'ngilligi, sher janoblariga g'oyatda sadoqatligi bilan hurmat-e'tibor qozongan ekan. Lekin har qanday yaxshining ham bitta bo'lsa ham dushmani bo'larkan. Shu o'rmonda momiq quyonvoyni ko'rolmaydigan bitta hayvon - u ham bo'lsa hasadgo'y tulkixon ekan.

Tulkixon hamisha quyonvoyning ortidan g'iybat-bo'hton qilib yurarkan. Quyonvoyning martabasiga hasad qilib, shohning oldida yurganini, u bilan yaqinligini, birgalikda shirin taomlar eyishini eslab, ichi ko'mirdek kuyib, alam qilarkan.

Tulkixon ko'pdan beri quyonvoyni chuv tushirishni. shohning oldida uni bebro' qilib. o'rmini egallashni niyat qilib yurgan edi.

Kunlardan bir kun quyonvoyning shoh huzuridan uyiga qaytayotganini ko'rgan tulki "Nihoyat men kutgan kun keldi"-deya ishshayib kaftini kaftiga ishqalabdi va ko'zlarini ayyorona yaltiratib, soxta tabassum bilan dumlarini likillatgan ko'yi quyonvoyga peshvoz chiqibdi va debdi:

- Xush ko'rdik, quyonvoy janoblari! Ko'pdan beri siz bilan suhbat qurish orzusida edik. Sizning ikki og'iz shirin so'zingizni eshitish biz faqirlarga g'oyat sharaftir.

- Qulluq tulkixon, qulluq. Hamisha sog' bo'ling. Men ham sizni ko'rganimdan g'oyat shodman,-debdi oqko'ngil quyonvoy.

- Quyonvoy janoblari, menda bir taklif bor. Shu desangiz sizni mehmon qilmoqchi edim. Atayin sizni xursand qilish istagida uyimda shirin taomlar tayyorladim. Shulardan bahramand bo'larsiz degan umiddaman.

- Rahmat tulkixon. Lekin bilasiz men onhazratlarining xizmatlaridaman. Sahar turib, ularning huzurlariga etib borishim lozim.

- Biroz o'tiring, tanovul qilib, keyin mayli, borasiz uyingizga. Bir marotaba sizga iltimos qilmoqdaman, so'zimni erda qoldirmang,-deya tilyog'lamalik qilibdi tulkixon.

Quyonvoy garchi tulkining ayyorlik qilib turganligini bilsa ham, unga qarshilik bildirishga ko'ngilchanligi yo'l qo'ymabdi. Mayli, kel bir zum o'tirsam o'tiray, mendan xafa bo'lmasin, keyin uyga boraman, degan o'y bilan unga rozilik bildiribdi.

Tulki esa ayni muddao debdi-da, quyonvoyni uyiga taklif qilibdi. Dasturxonga tortilgan taomlardan unga ediribdi. Quyonvoy ularni tanovul qila boshlabdi. Tulkixon ataylab ovqatlariga uch kungacha og'izdan badbo'y hid keltiruvchi o'simliklardan qo'shgan ekan. Quyonvoy taomning issiqligida ularni bilmabdi.

Niyatini amalga oshirgan tulki quyonvoyni boplaganidan shodlanib, qarsak chalib o'yinga tushibdi va tong otishini intiqlik bilan kutib uyquga ketibdi.

Erta tongda quyonvoydan oldin borishim kerak deb sher janoblarining oldiga shoshilibdi. Shohning huzuriga kirib, unga ikkinchi hiylasini namoyon qilibdi:

- Shohim, bir qoshiq qonimdan kechsangiz, sizga bir gapim bor.

- Gapir,-debdi sher ovozi guldirab.

- Shohim, sadoqatli xizmatkorim deb yurgan quyonvoyingiz siz haqingizda bo'lmag'ur gaplarni tarqatib yuribdi.

- Qanday bo'lmag'ur gaplar ekan,-deya sher o'tkir nigohini unga qadabdi.

- Emishki,-atrofga olazarak qarab olib, tulki uydirma gaplarini davom ettiribdi,-sizning og'zingizdan badbo'y hid kelarkan, quyonvoy shu sababdan sizning oldingizda zo'rg'a, o'lganning kunidan o'tirar ekan.

Sher bundan g'azablanib qattiq o'kiribdi. Bundan o'rmon larzaga kelibdi. Qushlar parillab osmonga ko'tarilibdi. Tulkining bo'g'zidan tutib so'rabdi:

- Xo'sh buni qanday isbotlaysan.

- Shohim, bunga isbotim bor. Agar aldasam, qahringizga muftalo bo'lay,-deya tulki sherning ko'ziga tik qarab yolg'on gapirib, qasam ham ichib yuboribdi. Tulki har qanday gapga farishtalarning omin deyishini shu onda unutib qo'ygan edi chog'i.

Sher uni erga qo'yib, davom et ishorasini qilibdi.

- Ishonmasangiz ko'rasiz. kelganda og'ziga niqob taqib keladi.-debdi tulki baqrayib va sekingina shohning huzuridan sirg'alib chiqib ketibdi.

Qaytishda atayin quyonvoy keladigan yo'ldan borib, uni kutib olibdi va undan hol-ahvol so'ragandek bo'libdi:

- Ha quyonvoy janoblari, yaxshi orom oldingizmi?

- Eh tulkixon. kecha menga qanday taom bergandingiz, og'zimni shuncha yuvib-chaysam ham, badbo'y hid ketmayapti.

- Yo'g'-a, quyonvoy janoblari. Sizni nahot mehmon qilib, xizmat qilib, endi tuhmatga qolsam. Unday demang, balki taomlarim sizni uzoqroq kutib qolganidan biroz shunday ta'mga kirgandir. Mayli, agar men aybdor ekanman, keling aybimni yuvay. Mana bu niqob. Shuni taqib oling. Shunda shohning huzurlarida bemalol, xijolat chekmay o'tirasiz,-debdi o'zini mehribon ko'rsatib.

Oqko'ngil quyon tulkining uchinchi hiylasiga ham ishonibdi. Mayli, rostdan ham niqobni taqib olsam, shohning ko'ngli mendan behuzur bo'lmaydi, deya sher janoblarining oldiga niqob taqib boribdi.

Quyonni niqobda ko'rgan sher hayratda qotib qolibdi. Tulkining aytganlari rostga o'xshaydi. Ha, men bunga ishonib yursam, quyon emas, qo'ynimga kirgan ilon ekan-ku, debdi shoh, ammo ko'nglidagini bildirmabdi.

O'rmonda biron hayvon xato qilsa, hammaning oldida jazolagan sher bu safar boshqacha chora qo'llabdi. Shunday qilayki, bu jazoim barchaga ibrat bo'lsin debdi va bir maktub bitib, uni quyonvoyga tutibdi:

- Mana buni xazinabonga olib bor. Ammo uni yo'lda ochib o'qimagin. Bu omonat va mutlaqo maxfiy bir xat.

- Xo'p bo'ladi shohim,-deya quyonvoy yo'lga tushibdi.

Yo'lda unga uchragan tulkixon qiziqib so'rabdi:

- Quyonvoy qaerga yo'l oldingiz?

- Shohimiz bir maktub berdilar va uni xazinabonga eltib berishimni tayinladilar.

Tulki xazinabonga olib boriluvchi xatlar asosan mukofotlar uchun bitilishini yaxshi bilardi. Shu bois ichiga o't oralab, boylik ilinjida ko'zlari yonib:

- Quyonvoy, keling, shu maktubni men eltib beray,-debdi yalinib.

- Yo'q, bu omonat, buni sizga topshirolmayman,-debdi quyonvoy norozi bo'lib.

- Men sizni mehmon qildim, yana shohning oldida uyalmang, qahriga uchramang, deb niqob berdim,-deya yaxshiliklarini minnat qilishga o'tibdi tulki.

Otilgan minnat toshlaridan chorasiz qolgan quyon rozi bo'libdi va maktubni xazinabonga topshirishni aytibdi.

Tulki quyonning gaplariga quloq ham solmay, xatni olgancha oyog'i olti, qo'li etti bo'lib, qaydasan xazinabon deya chopib qolibdi.

Xazinabonga borgach, maktubni uning soqchilariga beribdi. Soqchilar tulkiga kutib tur, debdilar-da, xatni olib kirib ketibdilar. Zum o'tmay, tulkiga ichkariga kir ishorasini qilibdilar. Tulki eshikdan kirishi bilan kimlardir uning ustiga qop-qora matoni yopib bog'lab tashlabdilar. Quloqlariga xazinabon ola bo'rining baland ovozlari bilan maktubni o'qiyotgani eshitilibdi: "Maktub olib borganning terisini shilinglar va unga somon tiqinglar!".

Shunday qilib, sherning hukmi ijro etilibdi... Quyonvoy esa birovga yomonligi yo'qligi, oqko'ngilligi uchun balodan omon qolibdi.

Ertasi kuni quyonvoyning sog'-omon kelganidan hayron qolgan shoh endi g'azab origa minay deganda. quyonvoy o'zining doimgi hikmatini takrorlabdi:

- Yaxshilik qilganga yaxshilik qilgin. Yomonlik qilganga indama, chunki uning yomonligi o'zining boshiga etadi.

Hikmatdan sergaklangan sher g'azabini ichiga yutib:

- Nega buyrug'imni bajarmading, maktubim qani,-deb so'rabdi.

- Shohim, aybdorman, tulki maktubni xazinabonga olib bormoqchi bo'ldi. Buni rosa-rosa istadi. Majburligimdan maktubni unga berdim.

- Nega majbur eding?

- Chunki bir kuni uning uyida mehmon bo'lganimda menga og'zimdani badbo'y hid keladigan taomlar edirdi. Ertasiga esa niqob taqib ol, shohning huzurida xijolat chekmaysan, deb menga niqob berib turdi,-dedi quyonvoy boshini quyi solib.

Sher bo'lgan voqeaning tagiga etgach, ko'zlari yorishib ketibdi. U quyonvoyni bag'riga bosib:

- Sen mening sadoqatli yordamchim ekanligingni yana bir bor isbotlading. Meni kechir, tulking gapiga ishonib, naq bo'lmasa, seni qatl etib yuborishimga sal qoldi.

- Hechqisi yo'q, shohim. Sizning va elimning tinchligi, xotirjamligi uchun buyursangiz, o'linga ham tayyorman,-dedi dono quyonvoy.

Shoh uning bu gapidan ruhlanib, quyonvoyni yana ham baland martabaga ko'taribdi va molu mulk beribdi.

Ertakdan ma'ni shulkim, birovga choh qazigan unga o'zi yiqiladi. Niyati rostligi va to'g'riligi uchun quyon o'limdan qoldi. Ko'ngli va fikri buzuqligi, yurgan yo'li egriligi uchun ayyor tulki hayotidan, jonidan ayrildi. Shunday ekan, hayotda hammamiz to'g'ri va ezgu yo'ldan yurishimiz lozim.

BOBO VA NEVARA SUHBATIDAN

ENG GO'ZAL SO'Z

O'n ikki yoshli Sunnat yozgi ta'tilni bobosining xovlisida mazza kilib o'tkazib kun issirida katta anxorda cho'milib kuni bilan chopqilab kun botishi bilan kotib uxlab kolganligi uchun erta tongdan uyku kochib ko'l-yuzini yuvib tonggi ibodatni tugatib duo kilib turgan bobosi Xakim boboga:

- Assalomu alaykum bobojon. Yaxshi uxlab turdingizmi. Bobojon dunyoda xamma narsani yaxshisi bo'ladi. Dunyodagi eng go'zal so'z qanday so'z- deb savol berdi.

- Vaalaykum assalom, polvonim. Xudoga shukur. Yaxshi uxladim. O'zing xam yaxshi dam oldingmi. Bobongni xovlisiga o'rganib kolding shirintoyim. Dunyodagi eng go'zal so'zni hozir aytdingiz-ku. Siz aytgan Assalomu alaykum ya'ni sizga sorlik tilayman, deganidir - dedi nevarasi Sunnatni boshini silab.

- Bobojon bu so'zni odamlarga kim o'rgatgan. Uni birinchi bo'lib kim aytgan. Yana bundan boshqa qanday chiroyli so'zlar bor - deb Sunnatning bobosini savollarga ko'mib tashladi.

- Polvonim, shoshilmay gapiring. Keyin savolni bitta berish kerak va javobini jon kuloringiz bilan eshitib eslab kolish kerak. Chunki chiroyli so'zlarni eslab kolish va

yomon soʻzlarni unutish kerakdir. Birinchi savolga javob. Butun olamlarni yoʻkdan bor qilgan Yaratuvchi birinchi otamiz Odam atoni tuprokdan yaratgandan soʻng unga jon ato etib birinchi uning diliga shu soʻzni bitdi. Otamizning birinchi soʻzlagan soʻzlari bu dunyodagi eng chiroyli soʻz boʻlmish Assalomu alaykumdur. Bu oʻshandan buyon birlari bilan koʻrishganda aytiladigan birinchi goʻzal soʻzdir. Bu soʻzni Yaratgan xamma insonlarga chiroyli va toʻʼri aytmoqlikni buyurgandir. Bu dunyodagi eng chiroyli soʻz odamlar orasida keng tarkalgan. Salom berish odobi kichiklar kattalarga turganlar oʻtirganlarga ozchilik koʻpchilikka berilishi kerak boʻlgan goʻzal amaldir. Kim birinchi salom bersa savobni kattasiga ega boʻladi boʻtalorim. Xudoning elchisi boʻlmish Muxammad s.a.v. doimo birinchi salom bergan ekanlar. U zotdan oldin xech kim u kishiga salom bera olmagan ekan. Endi bundan boshka xam dunyoda juda koʻp chiroyli soʻzlar bor. U xar kuni siz bilan oʻrganamiz. Buguncha etarli, endi dam oling. Koʻp gapirsam zerikib kolasiz. Men sizga ertaga dunyodagi eng kuchli soʻz nima ekanligini aytaman xoʻpmi - dedi Xakim bobo Sunnatning peshonasidan oʻpib.

ENG KUCHLI SOʻZ

Dunyodagi eng chiroyli soʻzni bilib olgan Sunnat kechasi shirin xayollarga berilib uxlab erta tongdan kuyosh chikmasdan bobosining xonasiga kirib borib bobosining duo kilishini tugashini kutib turib qoʻllarini fotixa totib boʻlishi bilan baland ovozda juda goʻzal oxangda

- Assalomu alaykum, mening sevimli bobojonim. Yaxshi uxlab turdingizmi. Bobojon xudo xammani yaratganmi. Meni xam sizni xammi. Dunyodagi xamma yaxshi soʻzlarni aytishni xam odamlarga xudo oʻrgatganmi? - deya salomni orkasidan savol berishni boshlab yubordi.

- Vaalaykum assalom, shirintoyim. Men yaxshi yotib turib tong xudo buyurgan ibodatimni xam kilib seni xakkingga duolar xam kildim. Oʻzingiz yaxshi yotib turdingizmi, polvonim? Men sizga kecha aytdim soʻzlashda shoshilmang, deb. Soʻzlash odobi xam yaxshi odoblardandir. Albatta xudo xammmani oʻzi yaratgan zotdir. Uning yordamchisi va sherigi yoʻkdir. U juda-juda uluf zotdir. U bandalarini yaratib doim chiroyli soʻzlashlikka salom berishlikka ota-onaga itoat kilishga Vatanni sevmoklikka doimo odamlar bir-birlariga yaxshilik kilishga buyurgan mexribon zotdir. Kim yaxshi odam boʻlsa u odam baxtli boʻladi-deb nevarasi Sunnatni yoniga oʻtkizdi.

- Bobojon, men xam yaxshi odam boʻlishni va baxtli odam boʻlishni istayman. Kecha menga siz bugun dunyodagi eng kuchli soʻzni oʻrgatmokchi edingiz bobojon. Esingizdan chikmadimi-deb sekin soʻray boshladi.

- Mening polvonim yaxshi odam boʻling va baxtli boʻling. Yaxshi odam boʻlish uchun avvallo bilim olmoklik kerak. Chuqur bilimga ega boʻlgan odam Vatanni sevadi, elni, xalkni sevadi. Albatta elni xalkni sevgan odamning kalbida yomonlik urufi koʻkarmaydi. Kechagi vaʼdam esimda asaltoyim. Bugun siz bilan dunyodagi eng kuchli soʻz nima ekanligini bilib olamiz. Endi xayolingizni bir joyga jamlab soʻzimga chin dildan kulok soling. Dunyodagi eng kuchli soʻz – bu, toʻʼri soʻzdir. Polvonim xalkimizning bunga xos juda koʻp makollari bor. Bularni maktab darsliklaridan koʻp oʻkigansiz. Masalan: Boshingga kilich kelsa xam toʻʼri soʻzla. Bu mard odamlarga xos

bo'lgan so'zdir. Ko'rkok odamlar rost so'zni aytishga xam ko'rkishadi. Butun olamlarni yaratgan zot va uning elchilari payrambarlar xam, yashab o'tgan buyuk ajdodlarimiz xam doimo dunyodagi eng kuchli so'z - to'fri so'zlamok, deb aytgandirlar. Ana ko'rdingiz bu so'zning kanchalik kuchli ekanligini. Bu so'zga ta'rif bersa katta kitob bo'ladi. Ammo tushungan odamga bitta misol kifoya bo'ladi. Endi borib nonushtangizni kilib, o'rtoklaringiz bilan o'ynang va ularga bu dunyodagi go'zal va kuchli so'zlarni o'rgating, - deb nevarasi peshonasidan o'pib ko'ydi Xakim bobo.

ENG XUNUK SO'Z

Ertasi ertalab sunnat ko'l-yuzini va tishlarini yaxshilab yuvib dunyodagi eng go'zal so'zni aytish uchun bobosining xonasiga kiribdi:

- Assalomu alaykum, bobojon. Yaxshi uxlab turdingizmi. Meni bugun xam duo kildingizmi-deb sekin shoshmasdan so'radi Sunnat ko'lini ko'ksiga ko'yib.

- Vaalaykum assalom, mening odobli va aklli polvonim. Xudoga shukur, yaxshi yotib turdim, bolam. O'zingiz xam mazza kilib uxlab turdingizmi?

- Bobojon, men xam sizga o'xshab, "xudoga shukur" desam, yaxshi so'z aytgan bo'lamanmi? Bu nima degani, bobojon?

- Shirintoyim men sizga kecha aytdim barcha insonlarni xudo yaratgan deb shu zot odamlarga ko'z-kulok, ofiz, oyok-ko'l va boshqa o'zining ne'matlarini berdi. Mana yosh bo'lsangiz xam ko'chada ko'rgansiz oyof ko'li yoki ko'zi ko'r odamni xudo bu odamlarni so'f yurgan bandalarim ibrat olib shukur kilsin deb ko'rsatib ko'ygandir. Shuning uchun xudo bandasini shukur kilishga buyurgandir. Mana yurtimiz tinch. Vatanimiz mustakil, xamma erkin. Xech kimdan kam emasmiz, buning shukuri Vatanni sevmok, uning mustakilligini ximoya kilishdir, polvonim. Shunga o'xshab xar ne'matning shukuri bor. Xudo shukur kiluvchi bandalarini sevadi. Kimki shukur kilsa, ziyoda kilib beradi.

- Endi men xam doim shukur aytaman. Meni ko'zim ko'radi kulofim eshitadi, oyok-ko'l ishlaydi, gapira olaman va men mustakil yurt farzandiman xech kimdan kam emasman kam bo'lmayman. Bilim olaman odobli bo'laman va Vatanni sevib ximoya kilaman, bobojon. Endi eng xunuk so'zni tushuntirib beraman degan edingiz aytib bering. Kechagi o'rgatganlaringizni o'rtoklarimga aytib berdim.

- Barakalla, polvonim. Savobni kattasini olibsiz. Kimki bir insonni yaxshi odam bo'lishiga sabab bo'lsa, bir shaxar kurgandan yaxshirokdir. Chunki bir yomon kishi ming shaxarni barbod kilishi mumkin. Men sizga aytgan dunyodagi eng xunuk so'z - bu, yolfon so'zdir. Dunyoda yolfon so'zdan ko'ra xunukrok so'z yo'k. Fakatgina uch joyda yolfon ishlatza bo'ladi, deyishgan donishmandlarimiz. Ya'ni urushda-urush makr-xiyladan iborat bo'lib, Vatanni va o'zini ximoya kilishda yolfonga ruxsat berilgandir. Bir oila buzilish yokkasida turgan bo'lsa o'rtani yarashtirish uchun ruxsat berilgan. Boshqa xolatda bu so'zni gapirish eng xunuk so'z gapirish bilan barobardir. Chunki gunoxlarning boshi-yolfon so'zlashdir. Yolfon so'zlagan kishi ikki dunyoda sharmanda bo'ladi. Doim xamma odamlar bunday eng xunuk so'zdan uzok bo'lishlari kerak, bo'talofim. Xo'pmi.

- Xo'p bo'ladi. bobojon. Men endi xech xam yol'fon gapimayman va o'rtoklarimga xam bu eng xunuk so'z nima ekanligini aytib beraman.

- Mening zexni o'tkir polvonim. Bilasizmi, mening shirintoyim bizning yurtimizda yashab o'tgan ajdodlarimiz juda buyuk kishilar bo'lib mana necha asrlar davomida nomlari ulurlanib kelinmokda. Ularning qilgan ishlari yozgan asarlari va odob xulklari butun dunyo lol koldirib kelmokdadir. Ular doim dunyodagi eng chiroyli va eng kuchli so'zni aytib eng xunuk so'zdan uzok bo'lganlar. Yana fiybat xasaddan yirok bo'lib yaxshi kishilardan ibrat olganlar.

- Bobojon fiybat va xasad nima?

- Polvonim, bu ikkovi o'sha eng xunuk so'zning ukalaridan xisoblanadi. Lekin siz uchun bugungi sabok etarli bo'ldi. Bu yo'fini ertaga gaplashamiz shirintoyim.

AKA-UKA FIYBAT VA XASAD

Bobo ertasi kuni salom-alikdan so'ng so'z boshladi:

- Endi men sizga va'damga ko'ra xasad va fiybat xakida aytib beray Siz diqqat kilib eshiting. Xasad va fiybat bu shayton ku'roli bo'lib kim bu yomon illatni o'ziga yakinlashtirsa sharmanda bo'ladi. Xasad – bu, oddiy kilib aytganda ko'ra olmaslik, degani. Ya'ni birov o'sganini ko'ra olmaslik. Masalan, birov yaxshi o'kiydi va yaxshi darajalarga erishadi yo bo'lmasa bir yurt rivojlanib gullab yashnaydi xasadchi odamlar bularni ko'rolmay uni buzishga xarakat kiladi ammo o'zlari sharmanda bo'ladilar. Fiybat esa uni ukasi bo'lib ya'ni uni orkasidan xar xil gaplar to'kib gapirishdir. Masalan, bir odamning xatosini bilib xammaga uni yomonlab gapirib yurish. Bunday kimsalar xam tezda sharmanda bo'lib xor bo'ladi. Polvonim, siz doim bu ishlardan uzok bo'ling. Doim so'rlom bola bo'ling. Xo'pmi.

- Xo'p bo'ladi, bobojon. So'rlom bola kanday bola bo'lishi kerak?

- Ertaga xammasini tushuntiraman.

Sorlom bola - polvon bola

Ertasi yana bobo-nevara suxbatga kirishdi. Bobo dedi:

- Endi men sizga kechagi va'damga ko'ra Sorlom bola kanday bo'lishi kerakligini aytib beraman. Fikringizni bir joyga to'plab eshiting. Bobolarimizda "Odobli bola –elga manzur" degan makol bor. Bu mexnatkash, bilimga muxabbatli, ota-onani xurmat kiladigan Vatanparvar, sabrli bolalar ko'zda tutib aytilgan xikmatdir. Sorlom bola degani shu. Sorlom bola - erta tongda turib badantarbiya kiladigan maktabdan uyga berilgan vazifalarni bajarib ota-onasiga uy ishlarida yordamlashadigan o'zidan kattani xurmat, kichikni izzat kiladigan, yurt tinchligining qadriga etadigan kalbida fakat yaxshi niyat bor bo'lgan boladir. Kimki shu xislatlar egasi bo'lsa, u sorlom bola bo'ladi. Bunday xislatlarga polvon bolalar erishadilar. O'zlarini akl tarozilariga solib yomon illatlarga karshi kurashib jasorat ko'rsatadilar. Bu maydonda mard bo'ladilar. Mard bolalar polvon bo'ladilar. Bunday bolalar albatta baxtli bo'ladilar va xech kimdan kam bo'lmaydilar. Ular Vatan kelajagi xisoblanadilar. Doim buyuk ajdodlardan o'mak olib yashaydilar. Mening ko'zimni o'qu-korasi polvonim siz xam Sorlom bola - Polvon bola bo'ling. Xudoyim baxtingizni bersin.

MUNDARIJA

Sogʻlom bola	3
Qadriga et.....	4
Non aziz	4
Avlod	5
Askar qoʻshigʻi.....	5
Suyuk oʻlka	6
Ota-onang.....	7
Yurtim	7
Navoiyning navosi	8
Vatan yagonadir	9
Bobur bobom sabogʻi.....	9
Podshoh, kiyik bolasi va pazanda qiz.....	10
Hasadgoʻy tulki qismati	15
Bobo va nevara suhbatidan	17